4. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΤΑΦΩΝ ΠΕΡΑΤΗΣ

Ἐφέτος ἡ ἀνασκαφὴ τῆς μυκηναϊκῆς αὐτῆς νεκροπόλεως[1] περιωρίσθη εἰς τὴν ἔρευναν τομέως μικροτέρου τῶν κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη σκαφέντων, συγκεκριμένως δὲ τῆς ἰσοπέδου κορυφῆς ὑψώματος, αἱ παρυφαὶ τοῦ ὁποίου εἶχον ἀνασκαφῆ κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ ὅπου εἶχε πρὸ πολλοῦ ἐπισημανθῆ ἡ ὕπαρξις μεγάλων θαλαμοειδῶν τάφων, ὅλων συλημένων (σχεδιογρ. εἰκ. 1 καὶ πίν. 6α).

Ἦτο πρόδηλον ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμένωνται εὑρήματα ἀπὸ τοὺς τάφους αὐτούς. Ἀνοιγμένοι ὅμως βαθέως ἐντὸς πετρώματος σχετικῶς σκληροτέρου, διετηροῦντο ὅλοι κάλλιστα, σώζοντες τὰς θόλους των, ὑπῆρχε δὲ ἡ ἐλπὶς ὅτι, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς διατηρήσεώς των, θὰ ἀπεκαλύπτετο μία ταφικὴ συστὰς ὄχι μόνον ἐνδιαφέρουσα ἀλλὰ καὶ διατηρήσιμος διὰ τὸ μέλλον. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνασκαφῆς ἐδικαίωσαν τὴν ἐλπίδα αὐτήν.

Οὕτω ἐκαθαρίσθησαν ἑπτὰ καθολοκληρίαν συλημένοι θαλαμοειδεῖς (οἱ Σ 22, Σ 23, Σ 24, Σ 25, Σ 26, Σ 28 καὶ Σ 29), οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ὁμολογουμένως ὡραῖα δείγματα τοῦ εἴδους των. Διατεταγμένοι εἰς δύο σειρὰς καὶ περίπου παράλληλοι μεταξύ των (σχεδιογρ. εἰκ. 1) ἔχουν δρόμους μακρούς, ὁμαλῶς κατωφερεῖς, μὲ τοιχώματα ἐλαφρῶς συγκλίνοντα πρὸς τὰ ἄνω (πίν. 6β) καὶ εὐρυχώρους, ἀκανονίστως τετραπλεύρους θαλάμους μὲ καλοπελεκημένα τοιχώματα καὶ ὀροφάς. Αἱ παραστάδες τῶν εἰσόδων των ἔχουν ἐν πολλοῖς καταστραφῆ ἀπὸ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν βάναυσον σύλησιν, ἑνὸς ὅμως τοὐλάχιστον, τοῦ Σ 25, σώζεται τὸ ὑπέρθυρον ἀνέπαφον, σαφῶς διακεκριμένον ἀπὸ τὴν ὀροφὴν καὶ εἰς ἐπίπεδον ἀρκετὰ χαμηλότερον αὐτῆς (σχεδιογρ. εἰκ. 2).

Ὁ θάλαμος ἑνὸς ἐκ τῶν τάφων αὐτῶν, τοῦ Σ 14, εἶχε σκαφῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1954. Ἐφέτος συνεπληρώθη ἡ ἔρευνά του, ἀνασκαφέντος καὶ τοῦ δρόμου του. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δεξιᾶς παρειᾶς τοῦ δρόμου τούτου εὑρέθη ἐπιμήκης κόγχη ἀρκετὰ μεγάλη (Σ 14α), ἐπιμελῶς φραγμένη διὰ λιθοδομῆς, σκαμμένη εἰς ἐπίπεδον ὀλίγον βαθύτερον τοῦ δαπέδου τοῦ δρόμου καὶ περιέχουσα ἄθικτον παιδικὴν ταφὴν κατὰ χώραν (πίν. 7α). Ὁ μικρὸς σκελετός, ἀρκετὰ κατεστραμμένος, ἔκειτο ὕπτιος μὲ τὰ σκέλη λυγισμένα καὶ τὰ γόνατα τώρα μὲν πεσμένα διαγωνίως πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος, ἀρχικῶς δὲ ὑψηλά.

---

[1] Βλ. ΠΑΕ 1953, σ. 88-102, 1954. σ. 89-103. 1955, σ. 100-108 καὶ 1956, σ. 63-72.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

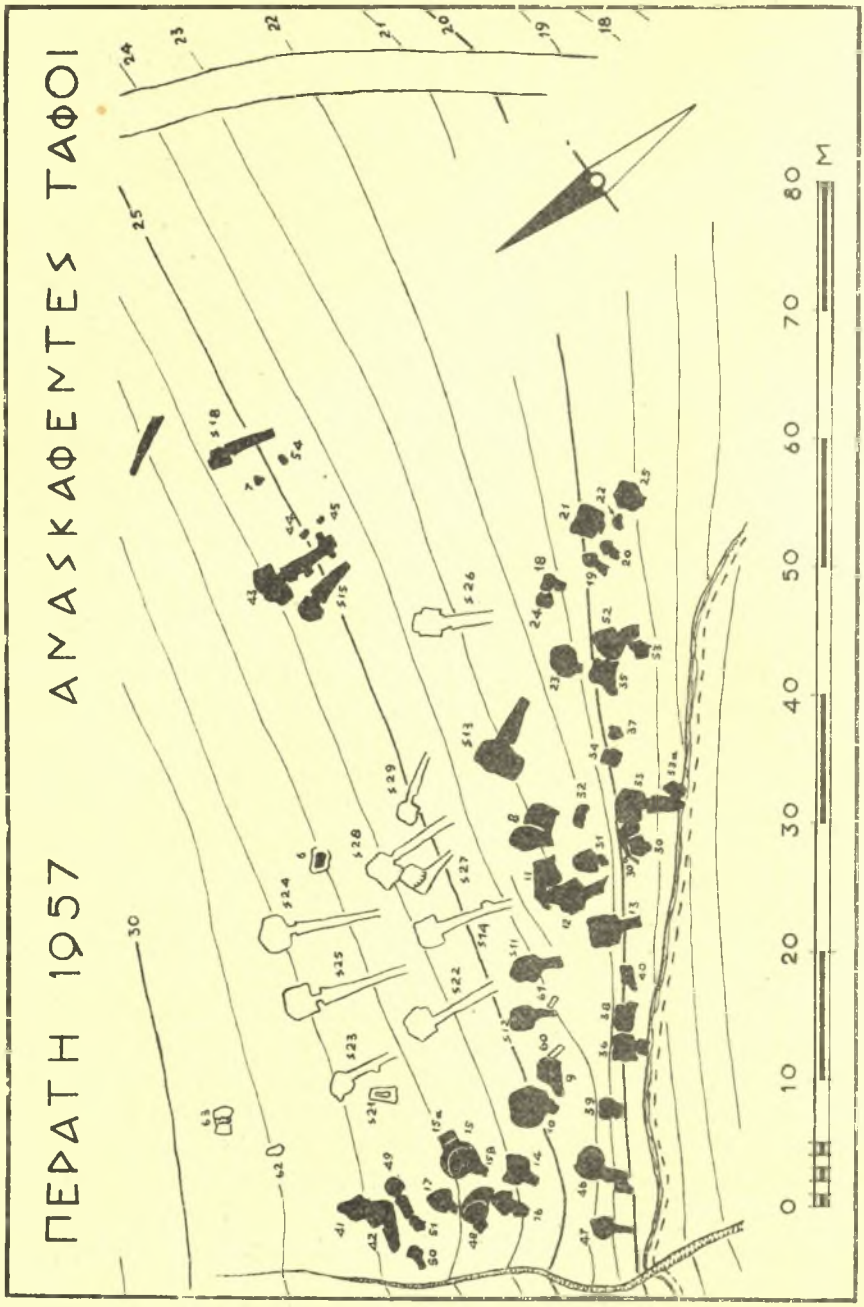

Εἰκ. 1. Τοπογραφικὸν διάγραμμα μυκηναϊκῶν τάφων Περατῆς.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

Παρὰ τὸ κρανίον εὑρέθη κρατηρίσκος ὄρθιος καὶ σχεδὸν ἀνέπαφος, παρὰ τοὺς πόδας δέ, στερεωμένα εἰς τὴν θέσιν των διὰ μικροῦ λίθου, κυαθίσκος καὶ πιθόσχημος ἀμφορίσκος. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ ἀγγεῖα εἶναι εὐτελῆ καὶ κακῶς διατηρημένα, πιθανώτατα δὲ εὑρίσκοντο ἤδη εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὅταν ἀπετέθησαν εἰς τὸν τάφον.

Παρομοία, ἀλλὰ πολὺ μικροτέρα κόγχη (ἡ Σ 23α), εὑρέθη ἀνοιγμένη εἰς

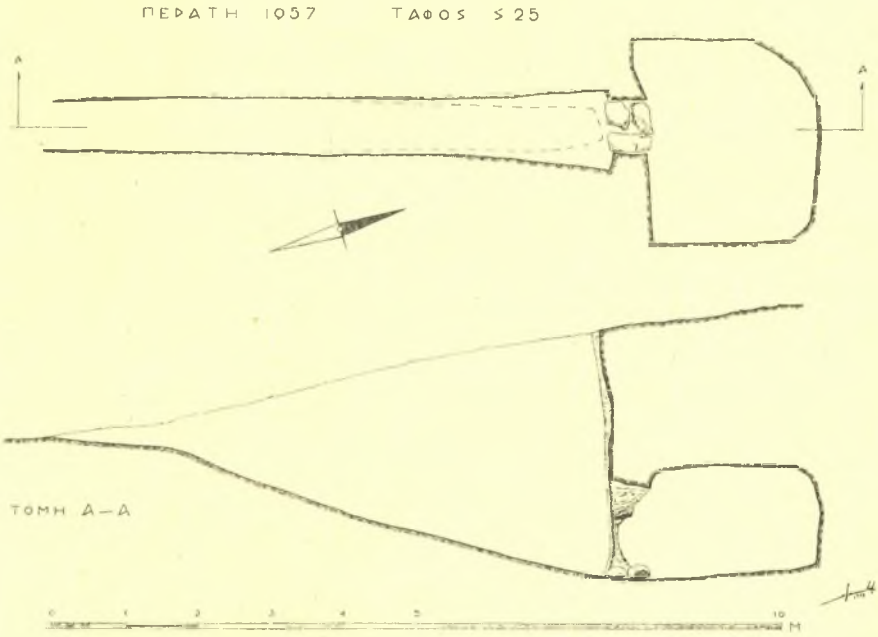

Εἰκ. 2. Κάτοψις καὶ τομὴ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Σ 25 τάφου τῆς Περατῆς.

τὸ ἀριστερὸν τοίχωμα τοῦ δρόμου τοῦ τάφου Σ 23. Φραγμένη καὶ αὐτὴ διὰ προχείρου λιθοδομῆς εὑρέθη περιέχουσα τὰ κτερίσματα ταφῆς νηπίου, ἀπὸ τὸν σκελετὸν τοῦ ὁποίου οὔτε ἴχνος δὲν εἶχε διασωθῆ. Τὰ κτερίσματα αὐτά (πίν. 7β) περιελάμβανον ἕνα θήλαστρον, ἕνα κυαθίσκον, ἕνα πιθόσχημον ἀμφορίσκον καὶ δύο προχοΐδια, ὅλα μικροτάτου μεγέθους, ἐπίσης δὲ ἀκέφαλον εἰδώλιον πτηνοῦ καὶ σωρὸν θαλασσίων ἀχιβάδων, τὸ χαρακτηριστικὸν δηλαδὴ κτέρισμα πάσης σχεδὸν παιδικῆς ταφῆς εἰς Περατήν. Τὰ ἀγγεῖα, ἂν καὶ ὄχι ἰδιαιτέρως ἀξιόλογα, θὰ πρέπει νὰ ἦσαν ἀνέπαφα, ἐνδεχομένως δὲ καὶ καινουργῆ ὅταν ἐτάφησαν μετὰ τοῦ νηπίου, τὸ πτηνὸν ὅμως ἦτο ἀσφαλῶς ἤδη ἀκέφαλον.

Μεταξὺ τῶν ἀναφερθέντων ἤδη τάφων ἀνευρέθη καὶ ἀνεσκάφη καὶ ἕνας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

ἀκόμη, ὁ Σ 27, περὶ τοῦ ὁποίου, χάρις εἰς τὸ περίεργον τοῦ σχήματός του, πρέπει νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεία (πίν. 7γ, σχεδιογρ. εἰκ. 3).

Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα στενόν, ἀρκετὰ ἐπιμήκη καὶ ἐλάχιστα κατωφερῆ δρόμον, εἰς τὸ τέρμα τοῦ ὁποίου, παρὰ τὸ δεξιόν (Α) ἄκρον του, ἀνοίγεται

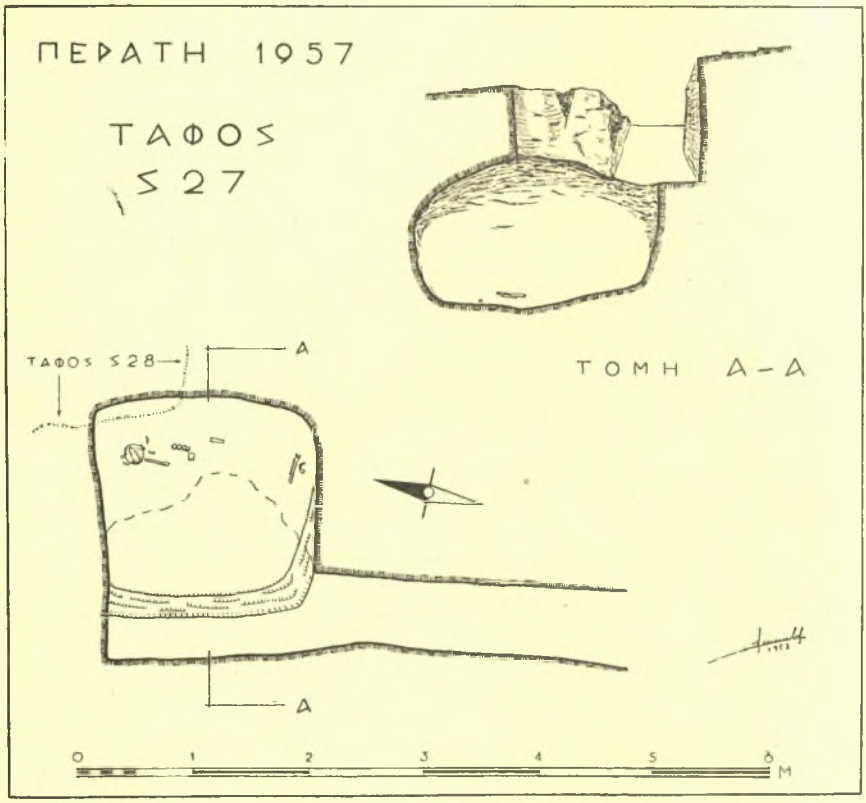

Εἰκ. 3. Κάτοψις καὶ τομὴ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Σ 27 τάφου τῆς Περατῆς.

τετράγωνος βαθὺς λάκκος μὲ τοιχώματα σχεδὸν κάθετα. Ὁ λάκκος αὐτὸς εἶναι στεγασμένος διὰ θόλου μόνον κατὰ τὸ δεξιόν (Α) ἥμισύ του. Τὸ πρὸς τὸν δρόμον (Δ) ἥμισυ δὲν ἦτο στεγασμένον. Οὕτω, ὁ τάφος ἔχει σχῆμα ἀκανονίστου Γ, μὲ τὸ βραχὺ σκέλος πολὺ βαθύτερον τοῦ μακροῦ. Τὸ χαῖνον ἄνοιγμα, τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν ἀβαθῆ τάφρον τὴν ὑπέχουσαν τὴν θέσιν τοῦ δρόμου εἰς τὸν λακκοειδῆ θάλαμον, εἶναι σήμερον πλατύτατον, ἀνώμαλον καὶ τελείως ἀσύμμετρον, ἀποκλεῖον οὕτω τὴν δυνατότητα κανονικοῦ κλεισίματος τοῦ τάφου διὰ λιθοδομῆς. Μόνον διὰ τῆς πληρώσεώς του μὲ λίθους καὶ χῶμα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

(ὅπως εὑρέθη ἄλλωστε μετὰ τὴν σύλησιν) ἦτο δυνατὸν νὰ φραχθῇ. Ἡ κατάστασις αὐτὴ εἶναι, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, ἀποτέλεσμα τῆς ἐπεμβάσεως τῶν ἀρχαιοκαπήλων, ποία ὅμως ἀκριβῶς ἦτο ἡ ἀρχική του μορφὴ ἐξ οὐδενὸς πλέον στοιχείου συνάγεται.

Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐδόθη εἰς τὸν τάφον ἡ ἰδιότυπος αὐτὴ μορφὴ εἶναι προφανής. Τὸ πέτρωμα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρουσιάζει ἰδιαιτέρως μεγάλην σκληρότητα, ἡ ὁποία δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς κατασκευαστάς του οὔτε νὰ βαθύνουν τὸν δρόμον ὅσον ἐχρειάζετο διὰ τὴν σκαφὴν πραγματικοῦ θαλάμου, οὔτε καὶ νὰ ἐκταθοῦν πρὸς τὸ ἀριστερόν (Δ) μέρος ὥστε ὁ οἱονεὶ θάλαμος νὰ εἶναι συμμετρικὸς πρὸς τὸν δρόμον. Πρὸς τὰ δεξιά των ὅμως (Α) εὗρον μικροτέραν ἀντίστασιν, οὕτω δὲ ἐσκάφη ὁ λάκκος, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐξετάθη κατ' ἀνάγκην τόσον πρὸς Α. ὥστε νὰ διατρυπηθῇ εἰς ἓν σημεῖον τὸ λεπτότατον τοίχωμα, τὸ ὁποῖον τὸν ἐχώριζεν ἀπὸ τὸν διπλανόν του Σ 28.

Ἂν καὶ συλημένος ὁ τάφος εἶχε διατηρήσει μίαν κατὰ χώραν ταφὴν ἄθικτον. Ὁ σκελετός, μόλις διατηρούμενος, εὑρέθη κείμενος κατὰ μῆκος τοῦ πρὸς Α. τοιχώματος τοῦ λάκκου, κτερισμένος μὲ ψευδόστομον ἀμφορέα κακίστης διατηρήσεως τοποθετημένον ἐπὶ τοῦ κρανίου. Παρὰ τὴν θέσιν τῶν ποδῶν τῆς ταφῆς αὐτῆς, πλησίον τῆς Ν. πλευρᾶς τοῦ λάκκου, ἔκειντο ὀλίγα ὀστᾶ, κατάλοιπα προφανῶς ἀνακομιδῆς (βλ. σχεδιογρ. εἰκ. 3).

Εἰς διάφορα σημεῖα τῆς περιμέτρου, τρόπον τινά, τῆς συστάδος τῶν θαλαμοειδῶν περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, εὑρέθησαν καὶ μερικοὶ μικροὶ λακκοειδεῖς τάφοι, 5 ἐν συνόλῳ, οἱ 60, 61, 62, 63 καὶ Σ 21.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Σ 21, εὑρέθη συλημένος καὶ τελείως κενός. Οἱ ὑπόλοιποι ἦσαν ἀσύλητοι. Περιεῖχον ὅλοι κατὰ χώραν ταφάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τοῦ 61 εὑρέθη τελείως ἀκτέριστος. Αἱ ὑπόλοιποι συνωδεύοντο ἀπὸ εὐτελῆ καὶ κακοδιατηρημένα ἀγγεῖα ἢ μικροαντικείμενα. Ὡς πρὸς τὴν μορφὴν καὶ τὴν κατασκευήν των ἦσαν ὅλοι τυπικοὶ μακρόστενοι λάκκοι, ἀρκετὰ βαθεῖς, συνήθως καλυπτόμενοι ἀπὸ ἀνωμάλους πλακοειδεῖς λίθους διαφόρων μεγεθῶν καὶ σχημάτων. Ἕνας ὅμως, ὁ 63, ἀπεδείχθη τελείως διάφορος τοῦ συνήθους (πίν. 8α).

Σχήματος ἀνωμάλως τετραγώνου, ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο παραπλεύρους λάκκους χωριζομένους ἀπὸ τοῖχον ἐκ λιθοδομῆς, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφὴ εὑρίσκεται κατὰ 0.70 μ. περίπου βαθύτερον τῶν χειλέων των. Τὰ δύο οὕτω δημιουργούμενα τμήματα τοῦ λάκκου οὔτε τὰς αὐτὰς διαστάσεις ἔχουν οὔτε καὶ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς βάθος. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν κατεσκευάσθησαν συγχρόνως, ἀλλὰ τὸ ἓν τῶν δύο τμημάτων προσετέθη εἰς τὸ ἄλλο ὡς ἐπέκτασίς του. Ποῖον ὅμως ὑπῆρξε τὸ ἀρχικὸν τμῆμα καὶ ποῖον προσετέθη ἐν συνεχείᾳ δὲν φαίνεται σαφῶς.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

Τὸ πρὸς Α. ἥμισυ τοῦ τάφου ἦτο τελείως κενόν, πλὴν μερικῶν ὀστράκων εὑρεθέντων ἀρκετὰ ὑψηλὰ ἐντὸς τοῦ γεμίσματός του. Τὸ Δ. περιεῖχε μίαν κατὰ χώραν ταφὴν μόλις σωζομένην καὶ κτερισμένην μὲ κρατηρίσκον, ὁ ὁποῖος ἔκειτο παρὰ τὴν ΝΔ. γωνίαν τοῦ λάκκου. Δύο μακρὰ ὀστᾶ, εὑρεθέντα πλησίον τῆς ΒΔ. γωνίας, ἀνήκουν προφανῶς εἰς προγενεστέραν ταφήν.

Τὰ εὑρήματα τῆς ἀνασκαφῆς ἦσαν οἷα περίπου ἀνεμένοντο: Ὀλίγα, εὐτελῆ καὶ γενικῶς εἰς κακὴν κατάστασιν. Οἱ ὀλίγοι ἀσύλητοι τάφοι ἦσαν πτωχότατα κτερισμένοι, οἱ δὲ συληθέντες εἶχον ἐρευνηθῆ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοκαπήλων τόσον συστηματικῶς ὥστε πολὺ ὀλίγα ὄστρακα συνελέγησαν διαφυγόντα ἤ, πιθανώτερον, ἐγκαταλειφθέντα ὑπ' αὐτῶν ὡς ἄχρηστα. Ἐξ αὐτῶν κατωρθώθη ἡ συγκόλλησις μερικῶν ἀγγείων, διεπιστώθη δὲ ἡ ὕπαρξις τοὐλάχιστον 45 ἄλλων. Τελικῶς συνεκεντρώθησαν 16 ἀγγεῖα, 1 εἰδώλιον καὶ διάφορα μικροαντικείμενα. Τρία μόνον ἐξ αὐτῶν ὅλων παρουσιάζουν ἀρκετὸν ἐνδιαφέρον ὥστε νὰ ἀναφερθοῦν ἰδιαιτέρως.

Εἰς τὸν τάφον Σ 23α, ὡς ἀνεφέρθη ἤδη, εὑρέθη πήλινον εἰδώλιον πτηνοῦ (πίν. 8γ). Εἶναι ἀκέφαλον καὶ ἀρκετὰ ἀμελοῦς κατασκευῆς. Ἡ οὐρά του διακρίνεται καλῶς, αἱ πτέρυγές του ὅμως δηλοῦνται διὰ τῆς βαφῆς μόνον, καὶ μάλιστα στοιχειωδῶς. Θέσιν ποδῶν ὑπέχει κυλικοειδὴς βάσις, ὄχι ἰδιαιτέρως εὐσταθής. Ἔχει συνολικὸν μῆκος 0.085 μ. καὶ σωζόμενον ὕψος 0.052 μ.

Τὸ εἰδώλιον τοῦτο εὑρέθη ἐν μέσῳ σωροῦ ἀχιβάδων, πολλαὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν τριβῆ ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς οὕτως ὥστε νὰ ἀποκτήσουν μίαν ἐπίπεδον ἕδραν, ἡ ὁποία προφανῶς τὰς καθίστα σταθερωτέρας καὶ τὰς ἠμπόδιζε νὰ κυλοῦν ἀνεξελέγκτως. Τοῦτο εἶχεν ἐπανειλημμένως παρατηρηθῆ καὶ σημειωθῆ, ἐφέτος ὅμως μία ἐξ αὐτῶν, ἡ μεγαλυτέρα, παρουσιάζει ἐνδιαφέρουσαν παραλλαγὴν τοῦ συστήματος τούτου. Ὄχι μόνον ἔχει τριβῆ, ἀλλ' ἐπιπροσθέτως ἔχει χυθῆ εἰς τὸ ἐσωτερικόν της, παρὰ τὴν κορυφήν, καὶ ὀλίγος μόλυβδος, ὁ ὁποῖος, λόγῳ τοῦ βάρους του, τὴν ἀναγκάζει νὰ λαμβάνῃ πάντοτε τὴν αὐτὴν θέσιν (πίν. 8β). Ἡ φανερὰ αὐτὴ καὶ ἀναμφισβήτητος ἐπέμβασις ἀνθρωπίνης χειρὸς ἀποδεικνύει ὅτι τὸ φαινόμενον δὲν εἶναι τυχαῖον. Ἀσφαλῶς, δεδομένου ὅτι αἱ ἀχιβάδες αὐταὶ συνοδεύουν πάντοτε παιδικὰς ταφάς, θὰ ἐχρησίμευον ὡς παίγνιον, τοῦ ὁποίου ὅμως οἱ κανόνες μᾶς διαφεύγουν.

Μεταξὺ τῶν χωμάτων τοῦ γεμίσματος τοῦ τάφου Σ 24 εὑρέθησαν μικρὰ τεμάχια χαλκοῦ, τὰ ὁποῖα, συλλεγέντα καὶ συγκολληθέντα, ἀπέδωσαν μίαν κύβηλιν σχεδὸν ὁλόκληρον (πίν. 8δ). Σώζεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς λεπίδος, καθὼς καὶ τεμάχιον τῆς λαβῆς, ὅπου διακρίνεται καὶ ὀπὴ διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ σχετικοῦ ἥλου. Ἡ κύβηλις αὕτη, ἀκριβῶς ὁμοία κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος πρὸς τὸν συνήθη σημερινὸν μπαλτᾶν (σωζόμενον μῆκος 0.125,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

πλάτος 0.081, πάχος κατὰ τὴν ράχιν 0.008), φέρει ὡς διακόσμησιν ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τῆς λεπίδος καὶ παραλλήλως πρὸς τὴν ράχιν ἀνὰ δύο λεπτοτάτας παραλλήλους ἀναγλύφους ταινίας. Ὡς ἐκ τούτου, ἀλλὰ καὶ τῆς λεπτότητος τῆς λεπίδος, τὸ ἐργαλεῖον δὲν φαίνεται νὰ ἦτο καθημερινῆς χρήσεως καὶ μεγάλης ἀντοχῆς.

Τὰ ἀγγεῖα ἀνήκουν ὅλα εἰς τὴν ΥΕ ΙΙΙΓ ἐποχήν, οὐδὲν δ' ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξέχον δεῖγμα τῆς κεραμεικῆς αὐτῆς.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

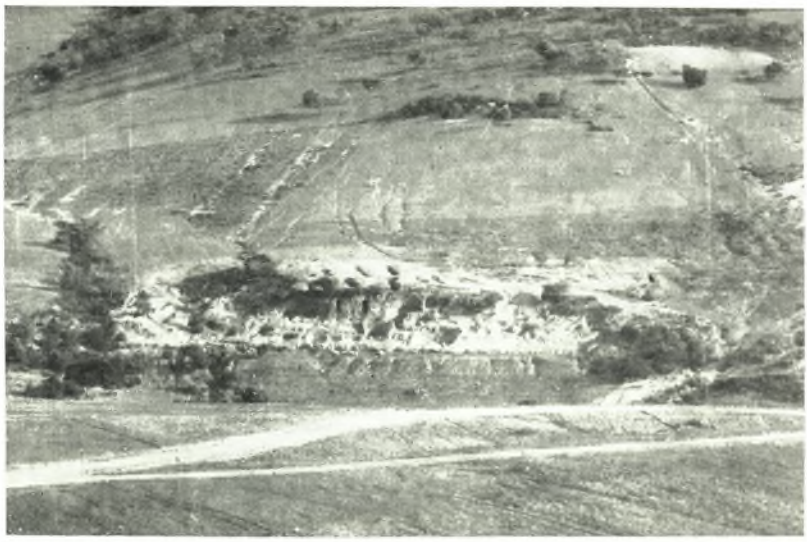

α. Τὸ τοπίον τῆς ἀνασκαφῆς ἀπὸ Ν.

β. Τάφος Σ 25.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

α

β

γ

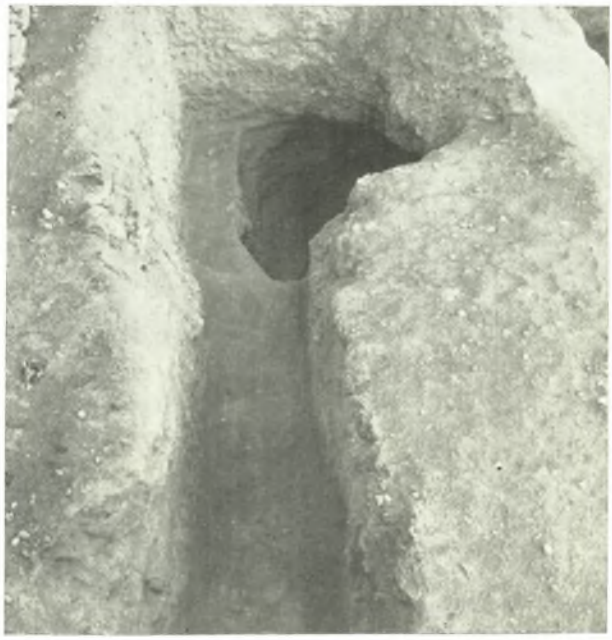

α. Περατῆς τάφος Σ 14α.—β. Κτερίσματα τάφου Σ 23α.—γ. Τάφος Σ 27.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173

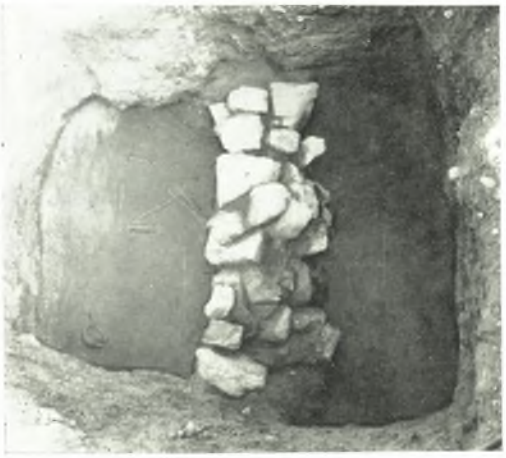

α

β

γ

δ

α. Περατῆς. Τάφος 63.—β. Ἀχιβὰς μὲ γέμισμα μολύβδου ἐκ τοῦ τάφου Σ 23α.—γ. Εἰδώλιον πτηνοῦ ἐκ τοῦ τάφου Σ 23α.—δ. Κύβηλις ἐκ τοῦ τάφου Σ 24.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
25/04/2024 04:48:27 EEST - 3.140.198.173